

ČESA SMO NAJBOLJ POGREŠALI LETA 2014?

Tudi leto 2014 se je zaključilo: kaj vsega pa nam je prineslo? Seveda smo doživeli veliko, tako v političnem življenju kot tudi na kulturni in socialni ravni. To ni nič novega, saj se namreč vsak dan kaj dogaja. Kako naj lahko torej naštejemo vse važnejše dogodke v letu, ko pa jih je bilo že samo v zadnjih mesecih toliko? Morda je dovolj, da spomnimo na deželno reformo krajevnih uprav, da ugotovimo, kako smo se morali tudi v komaj minulem letu nenehno boriti, da bi oblasti – od deželne do državne – upoštevale in spoštovale pravice naše narodnostne skupnosti.

Nikoli nisem preveč marala zaključkov: konec poletja, zadnja stran najljubše knjige, konec leta. Veliko raje imam besedo začetek: novo poglavje v življenju, novi izzivi, nova potovanja in odkritja. Zaradi tega ne razmišljam rada o tem, kar je bilo. Poleg tega pa preteklosti tudi ne moremo spreminjati. O njej lahko debatiramo tudi v neskončnost, ampak vedno bo ostala enaka. Nasprotno pa je prihodnost dinamična sila, ki jo lahko izoblikujemo sami. Vsakdo izmed nas si lahko zaviha rokave in se loti dela.

Ne bom torej naštevala vsega, kar se je pripetilo v minulem letu. Lahko je bilo dobro ali slabo (seveda je tako, saj ni nikoli vse odlično ali vse popolnoma negativno), toda zgodilo se je. Naša največja skrb mora biti, kako naprej. Velika neznanika: kako jutri, kako v naslednjem tednu, kako v prihodnjem letu?

Prepričana sem, da je vsem jasno, da nam v naši realnosti nekaj primanjkuje. Osebnost bi to opisala že samo z eno besedo: složnost. S tem pa ne mislim samo na soorganizacijo dogodkov ali na enotno politično nastopanje. Čeprav sta

*Vsem prijateljem Rasti
voščimo srečno in uspešno
novo leto 2015!*

Foto Matej Susič

slednji nujno potrebni, je pojem veliko bolj obširen. Složnost je tudi med sodelavci, med prijatelji, v družini. Kolikokrat se nam je zgodilo, da smo morali sami ali v ožjih skupinah poskrbeti za delovanje večje skupine ljudi? Mislim, da bi lahko z združenimi močmi dosegli boljše rezultate. Zakaj pa večkrat ne pride do takega sodelovanja? Razlogov je več, preveč. Težko pa je verjeti, da so ti razlogi nepremostljivi in da je torej složnost nemogoča tudi v prihodnje. Nemogoče se mi zdi, da se ljudje raje zapirajo vase ali v vedno manjše skupine, namesto da bi enotno kaj dosegli. To še ne pomeni, da moramo vsi sprejeti eno idejo, en sistem in se temu prilagoditi. Vsak mora ohraniti svojo edinstvenost, svoje mišljenje in mora biti pripravljen tudi na konstruktivne kritike. Če bomo torej složni, bomo več dosegli, manj bomo stresirani in bo torej nasplošno naše življenje lažje in lepše. Saj si vsi tega želimo, mar ne?

Giulia Leghissa

MOSP in SZSO – prvo srečanje skupine Etika in prihodnost v Gorici

KAJ STORITI, KO SE PRED OČMI DOKONČNO ZAMEGLI?

Edi Kovač: »Za srečo se morajo mladi boriti«

Skupina Etika in prihodnost že četrto leto prireja srečanja za mlade s strokovno podkovanimi gosti. Letos je v sodelovanju z društvom MOSP in Slovensko zamejsko skavtsko organizacijo otvorila sezono s prvim predavanjem v soboto, 29. novembra, v Močnikovem domu v Gorici. Dr. Edi Kovač je spregovoril o težavah, s katerimi se ljudje srečujemo, ter o odločitvah v trenutkih stiske.

Kljub nekoliko zahtevnejši tematiki, je znal predavatelj poslušalce navdihniti s pozitivno mislijo ter mlade izzval, da so sami prišli do najboljših rešitev.

Sam je priznal, da naša generacija ne živi v najbolj hvaležnem obdobju, kjer veselje in sreča nista več samoumevna. Zanju se je treba odločiti in boriti. Ker pa živimo v času, ko za vsako težavo obstaja ustrezna tabletko, smo ljudje nekoliko bolj pomehkuženi in ne znamo potrpeti. Navajeni smo na instant rešitve – kar od

nas zahteva tudi hiter slog življenja in to, da moramo vedno dati 100% od sebe. Zato tudi žalosti ne znamo prenašati, najraje se v takih primerih zatečemo k alkoholu, včasih k drogam, celo zdravniki nam včasih na prelahkem način predpišejo antidepresive. Ko pa te vrste bolečine ni, imamo dobro počutje za samoumevno in ga ne cenimo.

Zato je dr. Kovač depresijo primerjal z zobobolom: začasno lahko bolečino ublažimo z zdravili, a težave ne bomo rešili vse do obiska zobozdravnika.

Prej ali slej pa življenje vsakogar izmed nas postavi pred nepričakovano hude izkušnje. Dr. Kovač je zato poskusil predstaviti pravilen pristop do težav. Poudaril je, da je občasno treba reči ne. Ker smo le ljudje, je normalno, da so včasih izzivi preveliki. Popolnoma človeško je, da sebi in ostalim priznamo, ko je zalogaj prevelik. Bolj bo cenjen pogum nekoga, ki prizna svoje

hibe, kakor neizpolnjene obljube. Šele po premisleku in s trdnim odločitvijo se lahko izziva naknadno vseeno lotimo. Tako je v teh primerih drugi pomemben faktor čas. Čas, ki si ga vzamemo zase. Čas za premiselek. Čas, ki ga posvetimo prijateljem za pogovor.

Dr. Edi Kovač je poslušalce povabil k aktivnemu sodelovanju in jim zastavil tri vprašanja. Zanimalo ga je, kateri so najbolj žalostni trenutki v življenju mladega človeka. Kako reagirati, če ti prijatelj zaupa, da obupuje, ter na koga naj se človek obrne, ko ugotovi, da česa ne zmora sam. Tako je bila po pregledu različnih odgovorov najbolj poudarjena človeška družba in toplina. Vednost, da nekomu nekaj pomenimo in da imamo ob strani vedno nekoga, ki se je pripravil boriti z nami, je bolj koristna od vseh tablet.

Neža Kravos

LITERARNI NATEČAJ ZA MLADE

Slovenski kulturni klub in MOSP tudi letos razpisujeta LITERARNI NATEČAJ za mlade od 14. do 25. leta starosti, ki je tokrat tesno povezan s slovenskim kulturnim praznikom. Zato se je uradno začel 3. decembra (Prešernov rojstni dan), zaključil pa se bo 8. februarja (dan Prešernove smrti oziroma slovenski kulturni praznik). Kot **neobvezen navdih** so bili letos izbrani verzi nedavno preminulega priljubljenega pesnika in pisatelja **KAJETANA KOVIČA**. Avtorji pa so pri svojem ustvarjanju vsekakor prosti tako glede teme kot oblike prispevkov. Podpisani morajo biti le s šifro ali psevdonimom; v ločeno zaprto ovojnico z isto šifro pa naj avtor napiše svoje ime, priimek, naslov, elektronski naslov, letnik rojstva in telefonsko številko. Svoje prispevke v prozi ali poeziji naj pošljejo na naslov SKK- MOSP, Ul. Donizetti 3, 34133 Trst, s pripisom »Za literarni natečaj«. Ocenila jih bo za to imenovana komisija, zmagovalci pa bodo razglašeni na posebni slovesnosti. Prvouvrščeni avtor bo nagrajen z denarno nagrado, drugouvrščeni z darilom in tretjeouvrščeni s knjižno nagrado. Nagrajena dela, tako kot tudi ostali boljši prispevki, ki jih bo komisija priporočila za objavo, bodo objavljena v Rasti.

Decembrski novinarski workshop in delavnica kreativnega pisanja

Beseda lahko zaživi na različne načine in v različnih oblikah. Da bi mlade navdušili in spodbudili k izražanju svojih misli, idej, občutkov ali pa, bolj enostavno, svojih interesov – sta si društvi Slovenski kulturni klub in Mladi v odkrivanju skupnih poti zamislili niz delavnic, ki so se oziroma se bodo zvrstile vsak mesec do prihodnje pomladi. Decembra sta bili na vrsti dve.

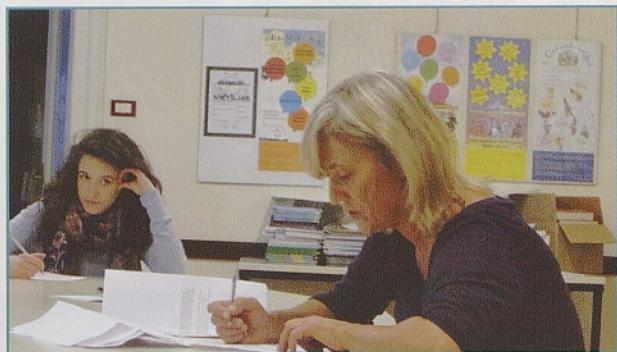
Prvo, o tem, kako oblikovati članek, o razliki med člankom in prostim spisom ali esejem, o tem, kako poiskati novico, je vodila Valentina Oblak. Valentina je absolventka kognitivnih znano-

sti na Univerzi v Ljubljani, pred leti je veliko sodelovala prav pri Rasti, sedaj pa redno sodeluje z Radiom Trst A. Na delavnici se je osredotočila na način, kako podajati informacije, kakšen naj bo novinarski stil pisanja, na uporabo virov za pisanje člankov itd.

Teden kasneje je sledila delavnica kreativnega pisanja. Vodila jo je literarna ustvarjalka in profesorica slovenščine Marija Kostnappfel. Mladi so se z njeno pomočjo naučili konkretnih prijemov in tehnik za oblikovanje lastnih misli in občutkov. Delavnica je zelo dobro uspela tudi in predvsem zato, ker so mladi pod mentorstvom

voditeljice pridobljeno znanje lahko takoj preizkusili na papirju. Tako so nastale že prve poezije, kar je dokaz, da so mladi še kako kreativni, če le dobijo pravo (strokovno) spodbudo.

Kot rečeno, se bodo delavnice nadaljevale tudi v prihodnjih mesecih. Novinarsko delavnico bo januarja vodila Helena Pertot (Elementi znanstvenega novinarstva 2.0), naslednjo delavnico kreativnega pisanja pa bo vodila Vilma Purič, ki se bo osredotočila na prozna besedila. Kdor se želi pridružiti, bo več informacij našel v FB skupini društev »MOSP in Slovenski kulturni klub«.

IZBRANI ODLOMKI IZ VERZOV KAJETANA KOVIČA (KI LAHKO POSTANEJO NASLOVI):

- *BOGVE KDO ZA MANO GRE. (BELA PRAVLJICA)*
- *VSAK KORAK JE VEČNO NOV. (BELA PRAVLJICA)*
- *JUTRO JE, TAKO KOT ZMERAJ / PREZGODNJE IN NEPRESPANO / IN MEDLO ZAZNAMOVANO / ŠE Z NEČIM OD VČERAJ. (JUTRO)*
- *TUKAJ SE ZMERAJ NEKAJ DOGAJA, / VENDAR SE NIČ NE DOGODI ... (V STARI KAVARNI)*
- *ZAPIRAM VRATA ZA SEBOJ, / ZAPIRAM VRATA / ZA MESECEM, ZA ZVEZDAMI, ZA CVETJEM ... (SAM)*
- *JE JUŽNI OTOK. JE. / DALEČ V NEZNANEM MORJU / JE PIKA NA OBZORJU. / JE LISA IZ MEGLE. (JUŽNI OTOK)*

Letos se je na odru priljubljenega tržaškega gledališča Il Rossetti ob svoji 20-letnici predstavil originalni broadwajski musical Beauty and the Beast, ki je v samem Broadwayu eno izmed najbolj priljubljenih

in tudi najbolj uprizorjenih del.

Izvrstni igralci se bodo z magično pravljичno zgodbo predstavili povsod po svetu: od Italije do Istanbula, tja do arabskih držav, Tajske in Indonezije. Predstava nudi izvrstno zasedbo, ki jo sestavlja 11 glasbenikov in 59 igralcev, ki uporabljajo 81 lasulj in kar 580 živopisanih in originalnih kostumov. Musical odlikujejo izvirni prizori, med katerimi npr. koreografija v Gastonovi krčmi, kjer pesalci ob glasbi poudarjajo ritem s trkanjem kozarcev drug ob drugega. Druge neopozabne scene so še: magična metamorfoza zveri v prelepega, prijaznega princa ter sanjska scena vsake deklice, ko Belle nosi razkošno rumeno obleko in zapleše z zverjo na notah istoimenske zimzelene pesmi Beauty and the Beast.

Konec novembra in začetek decembra v Stalnem gledališču FJK v Trstu

Disney's BEAUTY AND THE BEAST

©Disney

*povratak v
magičnost otroštva*

Musical je bil popolnoma zadostil vsem mojim pričakovanjem. Pričakovala sem barvano, dinamično sceno, izvirne kostume, melodično petje ter presenetljive plesne točke. Vse to sem resnično doživela in ničesar nisem pogrešala. Najbolj pa me je pritegnilo pravljичno in magično vzdušje, k čemur sta pripomogla glasba v živo in izvirne scenografije. Kaj pa koreografije? Bile so presenetljive, privlačne in so res spravile v dobro voljo vse gledalce, otroke in odrasle. Ganljive so bile solo arije, predvsem glavnih junakov. Igralce so dodatno ovrednotili tudi barvani in razkošni kostumi. Rumena pravljična obleka Belle, ki pleše z zverjo, je vzbudila res nepozaben vtis. Pohvalila pa bi pripravljenost in angažiranost igralcev. Poleg glavnih junakov Hilary Maiberger (Belle) in Daricka Peada (Zver), ki sta se popolnoma vživela v svoji vlogi, so vredni pohvale še: Hassan Nazari (Robati), ki je igral duhovitega ženskarja Lumiera, in Jacqueline Grabois v vlogi živahne in pompozne garderobe. Skratka, musical

bi opisala s tremi pridevniki: magičen, sanjski in presenetljiv!

Da bi preverili, ali je musical tudi ostalo publiko navdušil tako kot podpisano, smo po predstavi zbrali še nekaj mnenj. Poglejmo rezultate našega poizvedovanja:

● **Ali je bil musical v skladu s tvojimi pričakovanji?**

✘ **JASNA GORNIK:** Absolutno! Nič manj nisem pričakovala od tega, kar bi mi nudil Broadway. Zdelo se je, kot bi bila v pravljici.

✘ **MATIA MOSENICH:** Musical je bil res enkrat in nad vsemi pričakovanji. Po več letih sem se odločil, da si ponovno nabavim letni abonma v stalnem gledališču Il Rossetti, in že s prvo predstavo so bili kos mojim pričakovanjem. Visok nivo pripravljenosti igralcev je bil takoj razviden. Še posebej me je presenetila do pičice pripravljena scenografija.

➔

✘ **LINDA CAPPELLINI:** Iskreno povedano ... nisem pričakovala tako natančno dodelanega musicala! Presegel je vsa moja pričakovanja!

✘ **ELIA MOSENIČ:** Ja, ker je bil musical do pičice preštudirani in se je držal originalne zgodbe oziroma Disneyeve risanke. Musical je bil interpretiran v pravem ključu.

● **Kateri lik/ igralec te je najbolj prevzel in zakaj?**

✘ **JASNA:** Najbolj me je prevzel igralec, ki je igral preprogo... Izvajal je kolo in prevale brez prestanka.

✘ **MATIA:** Najbolj me je pritegnila figura glavne junakinje Belle. Poleg krasnega glasu in čedne postave je bila v vsakem delu uprizoritve sposobna navdušiti publiko. Iskrene čestitke gredo tudi igralcu z vlogo Gastona, ki je zadel v črno. Gledalcem je izvrstno podal ošabnost in sebičnost, ki je značilna za njegovo vlogo, a z veliko mero ironije. Vsi nastopajoči so dokazali visok nivo.

✘ **LINDA:** Najbolj me je prevzel lik Lumiera. Njegov kostim je bil genialen in njegov način nastopanja natanko tak kot v risanki.

✘ **ELIA:** Mene je najbolj pritegnil Bellin oče, ki se je izkazal za požrtvovalnega očeta, ki brezpogojno ljubi svojo hčerko. Čeprav je imel manjšo vlogo in ni bil stalno prisoten na odru, se je res izkazal in občuteno recital.

● **Opiši predstavo s tremi privedniki:**

✘ **JASNA:** Pravljična, živahna in enkratna!

✘ **MATIA:** Privlačna, uspešna in v nekaterih trenutkih ganljiva!

✘ **LINDA:** Romantična, očarljiva in res enkratna!

✘ **ELIA:** Sanjska, zanimiva, originalna!

Skratka, musical bi priporočila vsem: mlajšim in tudi starejšim, kajti privlačna romantična zgodba bo vse popeljala v magičnost pravljič in v otroško sanjarjanje!

Nicole Parmesan

KULTURA, JEZIK, NARODNOST: PRIDOBIVANJE ZAVESTI O SEBI MED DRUGIMI MANJŠINAMI

DNEVNIK UDELEŽENKE MOSP-A
NA JESENSKEM SEMINARJU PRI RETOROMANCIH V ŠVICI (2. DEL)

ČETRTEK, 9. OKTOBER

V moji delavnici »Training for trainers« razpravljamo o tem, kaj je kultura, saj se kot bodoči voditelji, organizatorji ali (so)govorniki moramo vedno zavedati, kako posameznikovo kulturno ozadje vpliva na njegova pričakovanja in sodbe. Seveda si kot manjšinci ne moremo kaj, da ne bi prešli na problem ohranjanja lastne kulture. Pogovarjamo se o zgodovini, ki nekatere manjšine še vedno bremeni in ki nikakor ne mine, tako da je zgodovinski spomin že tvorni del manjšinske zavesti. Z Andrejem se strinjava, da to vsekakor velja za najini, slovenski manjšini. Podobno čutijo tudi Vlahi, ki so jih stoletja preganjali in so se razkropili po vsem Balkanu. Pri nekaterih drugih manjšinah pa je za to, da se posameznik opredeli za pripadnika narodne skupnosti, dovolj že to, da ima prednike, ki so živeli na določenem ozemlju. Pri njih narodno zavest bolj kot kultura in jezik določata regionalna pripadnost in rod. Ugotavljam, da to velja posebno za nemške

manjšine, ki so razkropljene širom po Evropi, in za druge narodne skupnosti brez matice. V Julijini družini na primer ne govorijo nemško in sama tega jezika sploh ne obvlada, Darja pa se je nemščine naučila na tečajih, a sta obe ponosni Russlanddeutscherki, Nemki iz Rusije. Nemci iz Danske pravijo, da je zanje pomembna regionalna zavest; baje velja nenapisano pravilo, po katerem nemški kmetje svojih zemljišč ne prodajajo danskim.

»Kaj če bi se povrnili k vprašanju, kaj je kultura?« se k glavnimi temi vrača voditelj delavnice Thomas. Petje, recimo?

Severna Frizijka Berit pravi, da petje pri njih ni posebno razširjeno. Tudi raba jezika nasploh peša, učijo pa se ga, ker je »jezik prednikov«. Iz Danielovega posega razumem, kako je pri Lužiških Srbih ravno petje pomemben element povezovanja in utrjevanja narodne zavesti. Pri tem pa moramo biti pozorni na to, da svojo kulturo razvijamo in je ne omejimo le na raven folklorne, dodam svoj pogled.

A že je čas za izlet. V naš kupe na sloviti retijski železnici vdirajo sončni žarki in pokrajina se zeleno sveti. Z okna zrem v vrtoglavo sotesko, v kateri prav pod nami teče reka Inn. Dvignem pogled, a ne dosežem vrhov nad nami. Odpravljamo se v naselje Zerne, kjer obiščemo muzej Švicarskega narodnega parka, ki se prav tu začinja. Najstarejši park v Švici, ki ravnokar praznuje stoletnico ustanovitve, objema 170 km². Med sprehodom po naselju občudujemo stare, kamnite domačije, na katerih so napisana hišna imena in reki v retoromanščini. Na pobočjih, ki nas obkrožajo, poleg rdečkasto-rumenih listavcev zagledam tudi bore. K sreči! Bor je namreč s svojimi trdnimi koreninami, s katerimi lahko uspeva visoko v gorah, simbol Retoromancev.

Po dolgem dnevu se je prijetno umiriti ob poslušanju pesnika Görija Klaingutija. Giurujevci so nam priredili literarni večer. Posedemo se v krog, radoživi gospod Klainguti pa nam prebira svoje pesmi v retoromanščini,

Skupinska slika z izleta v Zerne (levo); Lužiški Srbi plešejo na Exchange marketu (desno).

ki jih sproti tudi sam prevaja v nemščino. Je eden redkih retoromanskih avtorjev, ki ga vključujejo v antologije sodobne švicarske poezije in prevajajo v tuje jezike. Usadem se ob Flurina, da mi prevaja iz nemščine v angleščino, saj sem poleg Vlahov iz balkanskih držav ena redkih, ki ji nemščina ni ne materni ne drugi jezik. Od Flurina izvem, da ima retoromanščina pet dialektov oz. idiomov, kot jim pravijo, in da so skupni retoromanski jezik sestavili šele leta 1982. Trenutno teče debata o tem, ali naj v šoli poučujejo dialekt ali umetni jezik. Ker Klainguti piše v drugačnem idiomu, Flurin včasih nekaterih besed ne pozna, se pa vseeno smeji. Nekatero poezijo s tekočimi rimami tudi meni zvenijo zelo hudomušno, kar se v prevodu zgubi. Pesnika vprašam, kako bi opisal zven retoromanskega jezika. Odvrne mi, da sam o zvenu svojega jezika ne razmišlja, v njem pač piše, ker je njegov jezik – o zvenu naj sodijo tisti, ki ga poslušajo. Rad pa bi slišal, kako zveni moj jezik. Malce nerodno mi je, pa vendar povem nekaj stavkov v slovenščini. Nato se oglasi Andrej s Koroške in lahko slišimo, kako isti jezik iz njegovih ust drugače zazveni. Kmalu spregovorijo še ostali – v danščini, vlaščini, ruščini, gradiščanski hrvaščini, nemških dialektih. Posedeni v krogu se poslušamo.

PETEK, 10. OKTOBER

V workshopu smo z delom pričeli že pred deveto uro. S testom ugotavljamo, katere izmed vlog v skupini nam bolj ustrezajo. V timih osebe prevzemajo različne naloge, zato jih po tem lahko delimo na tri tipe. Prvi so tisti, ki se ukvarjajo s komunikacijo: to so timski delavci, koordinatorji in upravljalci s človeškimi viri. Drugi so aktivni oziroma delovni tipi: to so pobudniki, oblikovalci in zaključevalci. V zadnjo skupino, ki zadeva znanje, pa sodijo kreativci, opazovalci in specialisti. Glede na rezultate vprašalnika mi najbolj ustrezata dve vlogi. Sem koordinatorka in zaključevalka, kar gre sicer po malem navzkriž. Koordinator je namreč spreten pri razdeljevanju dela med ostale člane skupine, zaključevalec pa je navadno perfekcionista, ki sam poskrbi, da je delo speljano do konca.

Še raje se posvetim vadenju suverenega nastopanja. V delavnici se ukvarjamo tudi z retoriko in telesno govorico, kar mi še kako prav pride, glede na to, da moram zvečer predstaviti svojo manjšino na Exchange marketu.

Exchange market je verjetno najbolj pričakovan dogodek YENovih seminarjev. Vsaka manjšinska organizacija dobi mizo, na kateri razstavi tipične proizvode in gradivo o svoji manjšini. Najprej ima vsaka manjšina nekaj minut, da se na originalen način predstavi, nato pa se začne: romanje od mize do mize in pokušnja. Lukas reže tirolski speck, Danci ponujajo ribje namaze, slovaški Nemeč mi podari medenjake, povsod so najrazličnejše slaščice, pri Vlahih pa še šilce žganja. Lužiški Srbi so oblekli svoje narodne noše in nas med petjem

pritegnejo k plesanju ljudskega plesa.

Na svoji mizi postrežem s potico in oljčnim oljem. Kako pa sem predstavila svojo manjšino? Odločila sem se za »kratek tečaj: kako postaneš Slovenec iz Italije.« Torej: najprej se moraš pridružiti pevskemu zboru ali športnemu klubu in sodelovati v kakem društvu. Gotovo boš našel takega, ki ti ustreza, saj imamo v vsaki vasi društvo – »in fact, sometimes there can be more than one association in a single village.« Med drugim sem svojim poslušalcem opisala zgodovinski pomen praznikov, naučili pa so se tudi koristne besede »zakuska«.

Banalno? Površinsko? Presenetijo me pozitivni odzivi. Številni so v mojem stereotipnem opisu prepoznali vzorce iz lastne manjšine. Flurin mi navdušeno razloži, da podobno kot v naši tudi v retoromanski skupnosti velja, da mora »pravi« manjšinec vestno prebirati manjšinski časopis in se po možnosti tudi občasno pojavljati na njegovih straneh, če ne v članku, pa vsaj na sliki ali s pismom uredništvu. Ponosno ugotovim, kako na sicer molčečega Vlaha iz Romunije, študenta prava Alexandra, poseben vtis naredi podatek, da smo imeli Slovenci v Italiji prvo antifašistično gibanje v Evropi.

Na Exchange Marketu se dogaja še marsikaj. A kako naj bi na papirju podala vrvež te prisrčne mladinske medmanjšinske zakuske? Sami ga morate okusiti. Morda na Velikonočnem seminarju, ki je največji YENov dogodek. Med 26. marcem in 3. aprilom 2015 ga bo gostila CTArm, organizacija Vlahov iz Romunije. Potekal bo v mestu Tulcea, ob naravnem parku delte Donave, ki se tu izliva v Črno morje. Za udeležbo na seminarju bomo pri MOSPu imeli na razpolago štiri ali pet mest, tako kot vse organizacije članice.

(Se nadaljuje. Pridruži se nam na FB strani »Tudi mi smo Yen«)

Nastja Slavec

Slovenski jezik in slovenska narodna zavest. Kateri ima prednost? Kaj je važnejše? Zakaj?

Prispevek je prejel tretjo nagrado za dijake iz trienija na natečaju Grmada v pristanu 2014

Jezik in narodna zavest sta dva pojma, ki sta pri vsakem narodu temeljnega pomena, bistvena za obstoj in ohranitev svobodnega naroda. Toda v čem sta si podobna oz. različna? Se med seboj dopolnjujeta ali morda celo izključujeta? Katerega bi morali bolj gojiti in mu posvečati več pozornosti?

Tako narodna zavest kot jezik nista ravno temi, o katerih se pogovarjamo pri jutranji kavi, ker o tem ne čutimo potrebe (čeprav ne bi bilo napačno, da bi se kdaj pa kdaj zaustavili tudi ob takih tematikah). Vzemimo kot primer povprečnega Slovenca: s prijateljem prav gotovo kramlja o težavah v službi, pokvarjenem avtomobilu, sporu z ženo, sinovom študiju... Zakaj bi sploh pomislil na kakšno širšo, globljo tematiko, ki se ga neposredno ne tiče? Slovenščino itak uporablja ves čas, hkrati še spremlja nastope slovenskih športnikov in navija zanje, s tem pa je že izkazal narodno zavest in ponos; ob tem pa mu prav gotovo ni treba razmišljati o pomenu jezika in narodne zavesti.

Popolnoma drugače pa je, ko uporaba materne jezika ni več samoumevna, ko se narod počuti ogroženega; najboljši primer je za slovenski narod prav gotovo 2. svetovna vojna. Nasplošno se človek zaveda vrednosti določene stvari komaj takrat, ko jo izgubi. Tako je prišla na dan nuja po enotnosti, močni zavesti o pripadnosti slovenskemu narodu in potreba po uporabi slovenskega jezika takrat, ko je to postalo prepovedano in je sovražnik skušal izkoreniniti iz ljudi pripadnost slovenskemu narodu. Če nismo čisto prepričani o pomembnosti teh dveh pojmov, je dovolj da pomislimo, da se je na tisoče in tisoče Slovencev žrtvovalo za ohranitev le-teh.

V tem primeru se narodna zavest in jezik prav gotovo dopolnjujeta in imata podobno veljavo, razlike pa so občutne, ko prevlada eden od dveh. Največje razlike v tem, kako vsak posameznik dojema ta dva pojma po mojem mnenju nastanejo glede na okolje, v katerem posameznik živi; razlikoval bi Slovence, ki živijo v matični državi in tiste, ki živijo, zaradi takšnih ali drugačnih razlogov, izven nje. V Sloveniji sta seveda prisotna tako slovenski jezik kot tudi slovenska narodna zavest in sta med sabo tudi precej povezana, čeprav se pojavlja v jeziku vse več (preveč) tujk in popačenk, zgleda da slovenski jezik ni dovolj razvit in izpopolnjen, da si moramo zato pomagati s tujimi izrazi.

Povsem različno pa je izven Slovenije, npr. med slovenskimi priseljenci v ZDA. Tja, kakor tudi v Juž-

no Ameriko in Kanado, se je v zadnjih dveh stoletjih preselilo res ogromno Slovencev v iskanju boljšega življenja. Nekateri, verjetno večina, so pozabili na svoje korenine, ostali pa so se le-teh spominjali in so zato še danes onstran Atlantika prisotne močne slovenske skupnosti. Katere so razlike med njimi in Slovenci, ki prebivajo v Sloveniji? Izseljenci zelo negujejo slovenski jezik in skrbijo, da ga tudi njihovi potomci ne bi pozabili, glede narodne zavesti pa razmišljajo malo drugače; prebivalci ZDA, ki izvirajo iz vseh koncev sveta, se imajo vsi za Američane in so na to zelo ponosni, nič drugače ne velja za slovensko govoreče Američane.

Kaj pa se dogaja med zamejskimi Slovenci? Prav gotovo je pri nas dosti bolj prisotna skrb za ohranjanje slovenščine kot v Sloveniji, iz preprostega razloga, ker pri nas raba slovenskega jezika ni ravno samoumevna (čeprav se stanje počasi izboljšuje). Mnogi (tudi v Sloveniji) se sprašujejo, čemu vlagamo toliko truda v boj za čimvečjo dvojezičnost, pravijo, da itak razumemo italijanščino. To razmišljanje ne bi bilo napačno, če bi se bili mi priselili v Italijo in bi se zato morali prilagoditi; toda mi nismo prav nič krivi, če je naša zemlja prešla v roke Italijanov in je zato naš boj stvar principa: če že moramo živeti pod Italijo, naj nam ta vsaj prizna in spoštuje določene pravice. Mi se torej s slovenskim jezikom borimo za naš obstoj, da se ne bi asimilirali z večinskim italijanskim prebivalstvom in da čez par stoletij na nas ne bi spominjali samo popačeni slovenski priimki (oz. „tipično tržaški“ priimki, kot so npr. Vegliach, Pacor, Pischianz ...). Narodna zavest pa je pri nas bolj sad osebne izbire, nekateri se pač upravičeno in ponosno smatrajo za Slovence, ki živijo v Italiji, drugi pa (po mojem mnenju) malo manj upravičeno za slovensko govoreče Italijane, vseh pa združuje slovenski jezik.

Slovenska narodna zavest je torej vezana na slovenski jezik, nasprotno pa jezik ni vezan na narodno zavest, saj se jezika lahko naučimo, ne da bi si pri tem razvili občutek pripadnosti narodu: vsi govorimo angleško, zaradi tega pa nismo primorani, da se počutimo Angleži. Zato je po mojem mnenju narodna zavest precej važnejša od jezika, tudi zato, ker se jezik kaže navzven in ga je lažje gojiti in ohranjati; je tudi najboljši pripomoček v smislu ohranjanja in spodbujanja narodne zavesti, vendar je ta le višji pojem, občutek, ki ga goji vsak pri sebi, najpogosteje pa se izrazi le v težkih trenutkih; takrat pa postane ključnega pomena za preživetje naroda.